

Autoreferat

przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych, wskazanych w art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2016 r., poz. 882) oraz w § 12 ust. 2 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U. z 2016, poz. 1586).

Imię i nazwisko:

Elżbieta Hanna Morawska

Posiadane dyplomy, stopnie naukowe:

- Doktor nauk prawnych w zakresie prawa. Stopień został nadany przez Radę Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego na posiedzeniu w dniu 24 czerwca 2002 roku.

Tytuł rozprawy doktorskiej: *Klauzula państwa prawnego w Konstytucji RP na tle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w latach 1990-1997.*

Promotor w przewodzie doktorskim: Prof. dr hab. Leszek Garlicki
Recenzenci w przewodzie doktorskim: Prof. dr hab. Bogusław Banaszak
Prof. dr hab. Mirosław Wyrzykowski

- Magister prawa. Dyplom uzyskany na Wydziale Prawa i Administracji, Uniwersytetu Warszawskiego.

Tytuł pracy magisterskiej: *Spór wokół prawa natury*. Praca została obroniona w 1989 r., w Instytucie Nauk o Państwie i Prawie, na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego.

Promotor pracy magisterskiej: Prof. dr hab. Anna Turska
Recenzent pracy magisterskiej: Prof. dr hab. Wojciech Lamentowicz

Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

2007-	adiunkt, Katedra Ochrony Praw Człowieka i Prawa Międzynarodowego Humanitarnego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.
2005-2007	adiunkt, Katedra Prawa Konstytucyjnego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
2002-2005	adiunkt, Instytut Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji, Wydział Stosowanych Nauk Społecznych i Resocjalizacji Uniwersytet Warszawski
1992-2002	asystent, Instytut Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji, Wydział Stosowanych Nauk Społecznych i Resocjalizacji Uniwersytet Warszawski
1990-1993	asystent, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Ministerstwo Sprawiedliwości.

Opis dorobku i osiągnięć naukowych

1. Opis osiągnięcia naukowego wskazanego we wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego, zgodnie z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki

Jako osiągnięcie naukowe w dyscyplinie naukowej prawo spełniające wymogi określone w art. 16 ust. 1 oraz ust. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2016 r. poz. 882), przedstawiam monografię:

*Zobowiązania pozytywne
państw-stron Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności,*
Wydawnictwo Katedry Ochrony Praw Człowieka i Prawa Międzynarodowego
Humanitarnego, WPiA UKSW, Warszawa 2016

Recenzentem wydawniczym prezentowanej monografii była prof. zw. dr hab. Bożena Gronowska (WPiA UMK) i dr hab. Michał Kowalski (WPiA UJ).

- Podstawowym celem prezentowanej monografii jest analiza charakteru, struktury i zakresu zobowiązań pozytywnych, które zostały nałożone na państwa-strony w drodze stosowania i wykładni EKPCz przez jej organy orzecznicze, a więc Europejską Komisję Praw Człowieka (Komisja, EKomPCz) i Europejski Trybunał Praw Człowieka (Trybunał, Trybunał Strasburski, ETPCz). Ponieważ autorem przedmiotowej zmiany były organy orzecznicze EKPCz, w literaturze przedmiotu zobowiązania te są określane jako „obowiązki pretorskie” (F. Sudre). Akcentuje się ich dorozumiany charakter, określając je często jako dorozumiane zobowiązania pozytywne Wysokich Układających się Stron (P. van Dijk). Daje się w ten sposób wyraz, że nie są one wyrażone *expressis verbis* w postanowieniach EKPCz, ale zostały wywiedzione przez organy orzecznicze EKPCz ze względu na jej szczególny charakter jako traktatu praw człowieka.

Decyzja o podjęciu tej tematyki była wynikiem zainteresowania procesem tworzenia podwalin pod aktywizm organów orzeczniczych EKPCz, który zaczął być widoczny w latach sześćdziesiątych. Charakter, struktura i zakres zobowiązań wynikających z EKPCz dla państw-stron jest jednym z obszarów, w jakim ten aktywizm sędziowski się szczególnie uwidocznił.

W trakcie prac nad Konwencją dominował pogląd o podziale międzynarodowych zobowiązań państw w sferze praw i wolności człowieka na negatywne i pozytywne; jako taki był łączony z wyróżnieniem dwóch zasadniczych kategorii praw człowieka. Do pierwszej zaliczane były prawa osobiste i polityczne, z którymi wiązano zobowiązania negatywne, których istotą był nakaz powstrzymania się od arbitralnej ingerencji w korzystanie z nich. Ze swej istoty miały – i nadal mają – charakter zobowiązań typu *non facere*, a zarazem zobowiązań natychmiastowych, to znaczy podlegających bezzwłocznemu wykonaniu. Są one zwane też zobowiązaniami proskrypcyjnymi. Są to zobowiązania absencji państwa w sferze praw i wolności człowieka. Do drugiej zaś kategorii były zaliczane prawa gospodarcze, społeczne i kulturalne, z którymi wiązano zobowiązania pozytywne, a więc typu *facere*, o naturze programowej i deskryptywnej, a których istotą był obowiązek państwa świadczony na rzecz jednostki. Korzystanie zatem z tych praw było zdeterminowane „interwencją państwa

przy pomocy środków nie tylko ustawodawczych, ale i administracyjnych, technicznych i organizacyjnych, wymagających szczególnych nakładów finansowych i stopniowego wdrażania” (R. Pisillo Mazzeschi). Skutkiem tego, prawa pierwszej kategorii miały zostać szczegółowo i dokładnie zdefiniowane i jako takie mieć charakter *self-executing*, a następnie mogły być dochodzone na drodze sądowej. Powiązane były więc z zobowiązaniami dookreślonymi. Cechą zaś praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych miała być zawsze niedookreślona i niezdefiniowana treść, nie miały być one typu *self-executing* ani nie miały być dochodzone na drodze sądowej i z uwagi na to były łączone z zobowiązaniami niedookreślonymi.

W praktyce okazało się jednak, że takie sztywne i zarazem rozłączne przyporządkowanie jednego typu zobowiązań państw do określonej kategorii praw człowieka nie oddaje ich złożonej struktury i natury, a, co więcej, jest nieprzystające do rzeczywistych potrzeb ochronnych. W rezultacie, z norm chroniących osobiste i polityczne prawa i wolności człowieka zaczęto wywodzić również zobowiązania pozytywne, a z norm gwarantujących prawa gospodarcze, społeczne i kulturalne - negatywne.

Do przedmiotowej redefinicji typów zobowiązań państw w sferze praw i wolności człowieka nie doszło wyłącznie w obrębie wybranego międzynarodowego reżimu ochrony praw człowieka. Jest to bowiem szerszy proces i można go dostrzec zarówno na gruncie powszechnego prawa międzynarodowego, jak i prawa międzynarodowego praw człowieka, zarówno na poziomie systemu uniwersalnego, jak i poszczególnych systemów regionalnych. Najpełniej jest on jednak widoczny w systemie Konwencji Europejskiej.

- Zaznaczyć przy tym należy, że przedstawiona monografia zawiera analizę charakteru, struktury i zakresu zobowiązań pozytywnych państw-stron EKPCz, które zostały powiązane z prawami człowieka i podstawowymi wolnościami o charakterze materialnym. To zaś oznacza, że tylko w koniecznym zakresie uwzględnione zostały w niej zobowiązania powiązane z gwarancjami proceduralnymi, o których stanowi EKPCz. Choć urzeczywistnienie przedmiotowych gwarancji nierzadko wymaga od państwa podjęcia działań, to ich liberalny rodowód i ukształtowana przez wieki funkcja obronna jednostki wobec państwa różni się istotnie od rodowodu i funkcji dorozumianych zobowiązań pozytywnych państw-stron EKPCz. Ponadto jest ona ukierunkowana na zobowiązania pozytywne, które ze swej istoty wymagają podjęcia środków o charakterze materialnym i w tym sensie można je określić jako zobowiązania materialne. Należy więc je odróżnić od zobowiązań proceduralnych, na które należy patrzeć jak na coraz bardziej odrębną i autonomiczną kategorię zobowiązań państw-stron, stopniowo uzyskującą status zobowiązań odłączalnych (ang. *detachable obligations*), co z kolei stanowi przejaw szerszego procesu „proceduralizacji” zobowiązań państw-stron powiązanych z materialnymi prawami i podstawowymi wolnościami człowieka.

Co więcej, w przedstawionej monografii analizą objęte były zasadniczo zobowiązania pozytywne, które występują na płaszczyźnie relacji wertykalnych (państwo-jednostka), do wykonania których państwo-strona jest zobowiązana w ramach swojej jurysdykcji terytorialnej. To zastrzeżenie jest istotne z racji odrębnej struktury i przedmiotu subiektywnych zobowiązań państw (państwo-państwo) oraz wyjątkowo złożonej problematyki jurysdykcji pozaterytorialnej państw-stron, której uwzględnienie wymagałoby bardzo pogłębionej analizy, wykraczającej poza ramy niniejszej monografii.

- W monografii wyróżniono pięć rozdziałów. W pierwszym zostały wskazane podstawowe doktrynalne założenia wyjściowe, mianowicie została zawarta generalna charakterystyka zobowiązań wynikających dla państw z EKPCz. Ukazanie i wyjaśnienie ich specyfiki wymagało odpowiedzi na cztery fundamentalne problemy badawcze. Pierwszy z nich wymagał odpowiedzi na pytanie o relację pomiędzy charakterem wynikających dla państw zobowiązań a charakterem EKPCz jako traktatu praw człowieka i procesu jej

stopniowej autonomizacji względem powszechnego prawa międzynarodowego. W kontekście drugiego zwrócono uwagę na zasadę obiektywności wynikających z EKPCz zobowiązań, rozróżniając istotę przedmiotowej zasady w płaszczyźnie wertykalnej (państwo – jednostka) i horyzontalnej (państwo – państwo). Trzeci zaś wymagał omówienia i oceny mechanizmu zbiorowej gwarancji poszanowania przez państwa-strony EKPCz wiążących je zobowiązań obiektywnych, a ostatni, czwarty, instrumentów zapewnienia poszanowania przedmiotowych zobowiązań i budowy europejskiego porządku publicznego w sferze praw człowieka i podstawowych wolności.

Drugi rozdział książki otwiera zasadniczą część merytorycznej analizy w niniejszej monografii. Odnosi się on do procesu wyodrębniania przez organy orzecznicze EKPCz zobowiązań pozytywnych spośród zobowiązań obiektywnych wynikających dla państw-stron, występujących w płaszczyźnie wertykalnej. Mając na uwadze, że są one zasadniczo tworem strasburskich organów orzeczniczych, wskazano te ich decyzje i wyroki, które mają wiodące znaczenie dla poszczególnych elementów składowych w strukturze zobowiązań pozytywnych. Są one przedmiotem szczegółowej analizy krytycznej i konsekwentnie są wielokrotnie powoływane w książce.

W dalszej kolejności wskazano dwa zasadnicze typy uzasadnień tego wyodrębniania zobowiązań pozytywnych: normatywne, w którym wiele miejsca poświęcono analizie zakresu przedmiotowego i podmiotowego art. 1 EKPCz, oraz faktyczne, w którym z kolei podkreślono zasadę skuteczności i jej autonomiczne rozumienie w orzecznictwie strasburskim. Na koniec zwrócono uwagę na wykładnię ewolucyjną EKPCz, stawiając hipotezę, że jej dyrektywy odgrywają niebagatelną rolę w przedmiotowym orzecznictwie i konsekwentnie w procesie wyodrębniania zobowiązań pozytywnych.

Kolejny rozdział zawiera propozycje typologii zobowiązań pozytywnych wiążących państwa-strony EKPCz. Zaproponowano dwa kryteria: w świetle płaszczyzn ich występowania oraz w świetle ich przedmiotu. Pierwsze z nich pozwala podzielić zobowiązania pozytywne na horyzontalne i wertykalne, przy czym za konieczne uznano wskazanie sposobu, w jaki Trybunał Strasburski uzasadnia odejście od dychotomii sfery publicznej i sfery prywatnej i w konsekwencji odniesienie się do teorii pośredniego skutku horyzontalnego praw człowieka. Drugie kryterium pozwala natomiast wyróżnić zobowiązania pozytywne w obszarze prawodawstwa krajowego i w obszarze praktyki krajowej. O ile pierwsze z nich są względnie homogeniczne w swej strukturze, to w przypadku drugich można mówić o ich różnorodności i wielości. W związku tym zostały one podzielone na szereg podtypów, aby ukazać ich specyfikę. Zaproponowana typologia zobowiązań w świetle ich przedmiotu jest głęboko osadzona w orzecznictwie strasburskim. Co więcej, wydaje się istotnie odbiegać od koncepcji triady typów (poziomów) zobowiązań międzynarodowych państw w sferze praw człowieka oraz od koncepcji podziału zobowiązań międzynarodowych państw na zobowiązania określonego postępowania i zobowiązania zmierzające do określonego rezultatu, która została zaproponowana na pewnym etapie prac Komisji Prawa Międzynarodowego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

W następnym rozdziale monografii zostały przedstawione zasadnicze przesłanki, jakimi wydaje się kierować ETPCz, stwierdzając występowanie zobowiązań pozytywnych w danej sprawie. Zostały one podzielone na trzy kategorie, mianowicie na przesłanki powiązane z zakresem przedmiotowym praw i podstawowych wolności zawartych w EKPCz, następnie na przesłankę sprawiedliwego wyważania interesu jednostki i interesu wspólnoty jako całości oraz na przesłankę wiedzy o zagrożeniu dla praw i podstawowych wolności człowieka. Ich poznanie, opis i następnie wyjaśnienie zostało podparte wnikliwą analizą orzecznictwa strasburskiego, przy czym skoncentrowano się w niej tylko na tych ustaleniach ETPCz, które pozwalają na ukazanie specyfiki tych przesłanek w kontekście zobowiązań pozytywnych. Wobec ogromu materiału orzeczniczego zastosowana metoda pozwoliła na

przedstawianie stanów faktycznych poszczególnych spraw w sposób maksymalnie skrócony i tylko wtedy, gdy było to konieczne dla prowadzonej analizy.

Wskazaną metodę zastosowano również w piątym rozdziale monografii, w którym zostały przedstawione zasady i środki wykonywania w danej sprawie zobowiązań pozytywnych. Dzięki temu, choć poszczególne sprawy są przytaczane w tych rozdziałach, to ich stany faktyczne nie dominują w analizie. Przedmiotowy rozdział co do swej istoty nawiązuje do typologii zobowiązań pozytywnych w świetle ich przedmiotu, a więc zawiera analizę wykonywania zobowiązań pozytywnych w obszarze prawodawstwa krajowego oraz w obszarze praktyki krajowej. W przypadku pierwszego z tych obszarów uwaga jest skoncentrowana na specyfice środków legislacyjnych i podstawach obowiązku ich podjęcia, a w przypadku drugiego - na wielorakich działaniach w obszarze praktyki, aczkolwiek w analizie obu obszarów zwrócono uwagę na koncepcję marginesu swobody uznania (ang. *margin of appreciation*) państw w wyborze środków wykonywania zobowiązań pozytywnych. Zostały one podzielone na kilka kategorii. W pierwszej kolejności został wskazany mechanizm egzekucji przepisów prawa krajowego, a następnie działania polegające na podjęciu operacyjnych środków prewencji z zastrzeżeniem, że nie chodzi wyłącznie o prewencję kryminalną, dalej działania polegające na podjęciu konkretnych środków w praktyce, na zapewnieniu dostępu do skutecznych instrumentów implementacji praw człowieka i podstawowych wolności oraz na podjęciu konkretnych środków materialnych.

Z uwagi na fakt, że omawiane w kolejnych rozdziałach monografii kwestie są ze sobą ściśle powiązane, konieczne były pewne nawiązania i powtórzenia. Ponadto z oczywistych względów przedmiotowa analiza wymagała selektywnego podejścia do orzecznictwa strasburskiego, tym bardziej, że jest to analiza krytyczna, w której chodziło nie tylko o ustalenie linii orzeczniczej Trybunału Strasburskiego odnośnie do zakresu poszczególnych zobowiązań pozytywnych, ale również o jej wyjaśnianie, wskazanie i zrozumienie jej przyczyn i mechanizmów nią rządzących oraz o jej dopełnienie refleksją nad dynamiką dalszego jej rozwoju.

W tej analizie posłużono się szeroko metodą cytatów, pozwalającą na jednoznaczne wskazanie treści ustaleń dokonanych przez te organy, przy czym skupiono się na orzeczeniach (decyzjach i wyrokach), które zostały uznane za kluczowe dla wskazanej doktryny zobowiązań pozytywnych, pokazując jednocześnie ich obecność w stosunkowo najnowszych sprawach. W wielu miejscach zostały ponadto zawarte odniesienia do orzecznictwa Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, Międzyamerykańskiego Trybunału Praw Człowieka i komitetów traktatowych ONZ, zwłaszcza Komitetu Praw Człowieka i Komitetu Praw Gospodarczych, Socjalnych i Kulturalnych. Gdzie było to konieczne, sięgnięto również po orzecznictwo sądów konstytucyjnych, w szczególności Federalnego Trybunału Konstytucyjnego RFN. Niemniej przeprowadzone badania nie zostały ograniczone do warstwy deskryptywnej, ale zostały wzbogacone o analizę, w której szeroko sięgnięto po literaturę przedmiotu, co pozwoliło na systemowe ujęcie przedstawianych treści orzeczniczych, a więc ukazanie ich w ogólnym kontekście, na który składają się poglądy doktryny i orzecznictwo międzynarodowe.

- Wyodrębnienie poszczególnych typów zobowiązań pozytywnych, następnie ich porównywanie, wskazanie podobieństw i różnic oraz podkreślanie jednych z nich, a celowe pominięcie innych, nie było zadaniem łatwym, zważywszy na to, że Trybunał Strasburski zadeklarował *explicite*, że nie widzi potrzeby rozwijania ogólnej teorii zobowiązań pozytywnych wynikających z Konwencji i konsekwentnie nie ustalił *explicite* definicji zobowiązań pozytywnych, która pomogłaby w jednoznacznym wskazaniu ich desygnatów. Kazuistyczne podejście ETPCz można tłumaczyć koniecznością koncentracji na rozstrzygnięciu konkretnej sprawy, ale w efekcie tego trudno wskazać, jakie podstawy przyjął i czym się kierował, nakładając na państwa zobowiązania pozytywne. Te trudności pogłębia

ewolucja i dynamizm orzecznictwa oraz powiązana z tym niespójność techniki orzeczniczej.

Przeprowadzone badania pokazują, że strasburski paradygmat zobowiązań pozytywnych nie jest zamkniętym bytem normatywnym. Kryje się za tym różnorodność środków ich wykonania, co przekłada się na zasadniczą niedookreśloność ich przedmiotu i wielość szczegółowych typów obowiązków pozytywnych. W konsekwencji nasuwa się wniosek, że projektowana przez strasburską treść orzeczniczą koncepcja zobowiązań pozytywnych nie może tworzyć spójnego wewnętrznie systemu.

Realizacja przez Trybunał Strasburski koncepcji zobowiązań pozytywnych sprawia, że Konwencja Europejska jest żywym instrumentem ochrony praw człowieka i podstawowych wolności i przyczynia się do budowy podstaw dla nowoczesnych rozwiązań prawnych i instytucjonalnych, które mają służyć urzeczywistnianiu wolności i autonomii człowieka. Z drugiej strony, w wielu sprawach jej zastosowanie, spotyka się ze sprzeciwem, tym bardziej uzasadnionym, gdy prowadzi „do podważenia decyzji politycznych, podjętych przez wybrane demokratycznie, reprezentatywne władze państw-stron EKPCz, które ponoszą zasadniczą odpowiedzialność w społeczeństwach demokratycznych za dokonanie ważnych zmian ustawodawczych” (P. Mahoney, S. Prebensen). Wątpliwości te wydają się być tym bardziej zasadne w przypadku zobowiązań pozytywnych, które zostały w zasadniczym stopniu nałożone na państwa-strony i zdefiniowane przez organy orzecznicze EKPCz, a których prawdopodobnie „tak naprawdę nie chciały one na siebie przyjąć” lub „nie miały świadomości, że będą musiały je przyjąć” (G. Fitzmaurice). Jak trafnie zauważa się w doktrynie wizja ograniczenia prawotwórczej roli ETPCz „jednych może przerażać, innym zaś wydawać się rozsądna” (A. Wyrozumska). Oczywiście jest, że w interpretacji postanowień Konwencji sędziowie ETPCz nie powinni przekraczać „niebezpiecznej linii”, wychodząc w jej interpretacji poza właściwe potrzeby badanej sprawy (A. Wiśniewski).

Można skonstatować, że rola Trybunału Strasburskiego w twórczej interpretacji i rozwijaniu EKPCz pozostaje znacząca, mimo licznych i poważnych zarzutów pod adresem jego praktyki orzeczniczej. Należy również stwierdzić, że postulaty rozważnego, konsekwentnego i spójnego stosowania wypracowanej koncepcji zobowiązań pozytywnych, nie podważają faktu, że jej powstanie i rozwój przyczynił się do wzmocnienia gwarancji praw człowieka, jego wolności i autonomii w systemie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

- Poza monografią, która została przedstawiona jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r., poz. 882), na mój dorobek naukowy, po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych, składa się 30 opublikowanych prac naukowych, w tym 1 monografia naukowa, 19 rozdziałów w monografiach naukowych, 10 artykułów naukowych w czasopiśmie. Szczegółowe zestawienie opublikowanych przeze mnie prac naukowych lub twórczych prac zawodowych wraz ze szczegółową informacją o moich 25 wystąpieniach na międzynarodowych lub krajowych konferencjach naukowych zawiera załącznik nr 4 do wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego. Z kolei w załączniku nr 5 do wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego zawarte zostały informacje o moich osiągnięciach dydaktycznych, współpracy z towarzystwami naukowymi i współpracy międzynarodowej oraz o działalności popularyzującej naukę.

- W dotychczasowej mojej pracy naukowej wskazać można trzy obszary naukowo-badawcze. Bezpośrednio po obronie rozprawy doktorskiej kontynuowałam badania w obszarze problematyki konstytucyjnej, w szczególności dwóch fundamentalnych zagadnień.

Mianowicie, w pierwszej kolejności zasad ustrojowych RP, w tym zwłaszcza zasady demokratycznego państwa prawnego i szczegółowych zasad oraz instytucji powiązanych z przedmiotową zasadą, a następnie statusu konstytucyjnego jednostki, ze szczególnym naciskiem na jego aspekt społeczny. Stopniowo, moje zainteresowania naukowe zdominowały kwestie ochrony praw człowieka, przy czym badanej z perspektywy prawa międzynarodowego. W efekcie tego obecnie kwestie międzynarodowej ochrony praw człowieka, w tym zwłaszcza w systemie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, stanowią podstawowy obszar moich zainteresowań i badań naukowych.

W poniższym opisie moich osiągnięć naukowych w tych trzech obszarach badawczych dokładne informacje o projektach badawczych, publikacjach i wystąpieniach naukowych na konferencjach przedstawione zostały w odnośnikach. W związku z wymogiem zamieszczenia odrębnego wykazu publikacji oraz prezentacji poszczególnych osiągnięć naukowych (według kryteriów ich oceny wynikających z rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r., (Dz. U. Nr 196, poz. 196), nieuchronne jest kilkakrotne powoływanie tych samych informacji.

Zasada demokratycznego państwa prawnego

- W moich badaniach, które prowadziłam w obszarze prawa konstytucyjnego, szczególne miejsce zajmowała zasada państwa prawnego. Były one prowadzone z wykorzystaniem metody komparatystycznej, a jej punktem wyjścia było poznanie niemieckiej doktryny prawa konstytucyjnego i orzecznictwa Federalnego Trybunału Konstytucyjnego w zakresie zasady *Rechtsstaat* i jej pozycji w niemieckiej Ustawie Zasadniczej¹. Wyniki przedmiotowych badań wykorzystywałam w pracy nad rozprawą doktorską.

Rozprawa ta zawierała krytyczną analizę orzecznictwa konstytucyjnego w zakresie zasady państwa prawnego z lat 1990-1997. Natomiast jej znacznie poszerzona i zaktualizowana wersja obejmowała orzecznictwo po wejściu w życie Konstytucji RP z 1997 roku i ukazała się drukiem w 2003 roku². Monografia ta została pozytywnie zrecenzowana przez prof. dr hab. Piotra Tuleję³. Następnie na łamach „Kwartalnika Prawa Publicznego” opublikowałam studium zatytułowane *Klauzula państwa prawnego w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego – kontynuacja czy odrzucenie?*⁴, za które uzyskałam nagrodę II stopnia w konkursie „Kwartalnika Prawa Publicznego” za najlepsze studium lub artykuł opublikowane w tym czasopiśmie w 2002 roku.

- Kontynuując badania w zakresie zasady demokratycznego państwa prawnego zwracałam uwagę na jej doktrynalne rozwinięcie w Europie Środkowej, z czym wiąże się mój czynny udział w międzynarodowej konferencji naukowej zorganizowanej przez Zakład Prawa Konstytucyjnego Porównawczego Uniwersytetu Łódzkiego w 2008 roku oraz publikacja w monografii pokonferencyjnej⁵. Ponadto wiele miejsca w prowadzonych wówczas badaniach poświęciłam problematyce zasad i instytucji ustrojowych, powiązanych ściśle z zasadą demokratycznego państwa prawnego⁶, przy czym nadal były one prowadzone z

¹ Ekspertyza: *Idea Rechtsstaat w Ustawie Zasadniczej Republiki Federalnej Niemiec*. Seria: Raporty, Ekspertyzy, Opinie Nr 26. Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa 2000 (2,8 arkusza wydawniczego).

² Monografia: *Klauzula państwa prawnego w Konstytucji RP na tle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, Wydawnictwo TNOiK. Toruń 2003, ss. 414.

³ Artykuł: „Przegląd Sejmowy” 2004, Nr 12-2(61), s. 217-222.

⁴ Artykuł: „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2002, Nr 3, s. 83-120.

⁵ Referat: *Doktrynalne ujęcie zasady państwa prawnego w Polsce*, wygłoszony na międzynarodowej konferencji naukowej pt. *Demokratyczne państwo prawne w teorii i w praktyce w państwach Europy Środkowej i Wschodniej*, Łódź, 5-6.09.2008 r.; **rozdział w monografii: Doktrynalne ujęcie klauzuli państwa prawnego w polskiej doktrynie prawa**, [w:] *Demokratyczne państwo prawne w teorii i w praktyce w państwach Europy Środkowej i Wschodniej*, Krzysztof Skotnicki (red.), Wydawnictwo Łódzkiego Towarzystwa Naukowego 2010, s. 97-119.

⁶ Artykuł: *Glosa do wyroku TK z dnia 7 lipca 2003 r., SK 38/01*, „Przegląd Sejmowy” 2004, Nr 1, s. 89-96; **rozdział w monografii: Obowiązki pozytywne państwa prawnego. Uwagi na tle prawa do sądu**, [w:] *Instytucje prawa konstytucyjnego w dobie integracji europejskiej*, Księga pamiątkowa prof. Marii Kruk, Jan Wawrzyniak, Marzena Laskowska (red.), Wydawnictwo Sejmowe 2009, s. 645-655.

wykorzystaniem metody prawno-porównawczej⁷.

- Zasada demokratycznego państwa prawnego pozostaje po dzień dzisiejszy w obszarze moich zainteresowań naukowych, czego wyrazem są stosunkowo najnowsze publikacje naukowe⁸. Aczkolwiek prowadząc badania nad przedmiotową zasadą szukałam nowych obszarów badawczych, z czym wiąże się mój czynny udział w XLVIII Ogólnopolskim Zjeździe Katedr i Zakładów Prawa Konstytucyjnego. Odbył się on w Serocku w dniach 1-3.06.2006 roku i był poświęcony zagadnieniom prawa parlamentarnego. Nie tylko brałam czynny udział w organizacji tego Zjazdu, ale również wzięłam czynny udział w jego merytorycznych pracach, wygłaszając referat na temat *Zmiany w statusie prawnym posła i senatora w latach 2001-2005*. Referat ten został przygotowany na podstawie badań, których wyniki zostały zaprezentowane w przekazanym uczestnikom Zjazdu maszynopisie pt. *Zmiany w statusie prawnym posła i senatora. Analiza procesu ustawodawczego (2001-2005)*⁹. W dalszej kolejności zasadnicze wnioski z przedmiotowych badań zostały opublikowane w 2007 roku, w monografii pod redakcją naukową prof. dr hab. Mirosława Granata¹⁰.

Konstytucyjny status jednostki w RP

- Obok problematyki ustrojowej wiele miejsca w badaniach w obszarze prawa konstytucyjnego poświęciłam problematyce konstytucyjnego statusu jednostki, koncentrując się w szczególności na złożonym problemie ochrony praw socjalnych w polskim porządku konstytucyjnym. W ramach tych badań przygotowałam szereg publikacji naukowych¹¹ oraz wzięłam udział w międzynarodowym projekcie badawczym, w ramach którego problematykę ochrony praw socjalnych przedstawiłam w kontekście przemian prawno-ustrojowych w Polsce¹². Dodatkowo, w 2007 roku wzięłam czynny udział w VII Światowym Kongresie Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawa Konstytucyjnego, przygotowując referat częściowy poświęcony typologii praw socjalnych w Konstytucji RP z 1997 roku oraz składając jego wersję angielską i polską do publikacji¹³.

- Dzięki prowadzonym wówczas badaniom mogłam włączyć się czynnie w debatę nad miejscem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w polskim porządku prawnym, która została podjęta w związku z wejściem w życie Traktatu z Lizbony zmieniającego Traktat o Unii Europejskiej i Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską z 2007 roku, a którego integralną częścią była przedmiotowa Karta¹⁴.

⁷ W ten właśnie nurt mojej aktywności naukowej wpisuje się polsko-francuska konferencja naukowa poświęcona problematyce stosowania prawa międzynarodowego i wspólnotowego w wewnętrznym porządku prawnym obu państw. Odbyła się ona w Warszawie, w dniach 21-22.10.2005 r. Sprawozdanie z tej konferencji opublikowałam w 2006 roku na łamach „Państwa i Prawa” 2006, Nr 9, s. 120-122.

⁸ **Rozdział w monografii:** *Komentarz do orzeczenia TK z dnia 26.04.1995 r., w sprawie K 11/94*, [w:] *Na straży państwa prawa. Trzydziestolecie orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, Leszek Garlicki, Marta Derlatka, Marcin Wiącek (red.), Wydawnictwo Wolters Kluwer 2016, s. 154-171.

⁹ Był to materiał na prawach rękopisu; obejmował 1,73 arkusza wydawniczego.

¹⁰ **Rozdział w monografii:** *Zmiany w statusie prawnym posła i senatora w latach 2001-2005*, [w:] *Zagadnienia prawa parlamentarnego. Materiały z XLVIII Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Prawa Konstytucyjnego*, Serock, 1-3 czerwca 2006 r., Mirosław Granat (red.), Wydawnictwo Sejmowe 2007, s. 242-270.

¹¹ **Artykuł:** *Prawa i wolności socjalne. Zagadnienia systemowe*, „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2006, Nr 2, s. 229-252; **artykuł:** *Ochrona praw dziecka w świetle art. 72 Konstytucji RP. Uwagi na tle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2007, Nr 4, s. 125-144; **rozdział w monografii:** *Wolność koalicji w świetle art. 59 Konstytucji RP*, [w:] *W trosce o rodzinę. Księga Jubileuszowa prof. dr hab. W. Stojanowskiej*, Mirosław Kosek, Jerzy Słyk (red.), Wydawnictwo C. H. Beck 2008, s. 301-317.

¹² **Rozdział w monografii:** *Soziale Freiheiten und Rechte in der Verfassung der Republik Polen*, [w:] *Das neue Polen in Europa. Politik und Recht, Wirtschaft und Gesellschaft*, Franz Merlin, Gerhard Wagner (Hrsg.), Innsbruck 2006, s. 187-202.

¹³ Odbył się on w Atenach, w dniach 11-15.06.2007 r. Sprawozdanie z jego przebiegu opublikowałam w „Przeglądzie Sejmowym”, 2007, Nr 5, s. 290-295. **Rozdział w monografii:** przedłożony na ten Kongres referat częściowy został opublikowany w monografii pod redakcją J. Iliopoulos-Strangas, zatytułowanej *The classification of the social rights in the Polish Constitution*, [w:] *National and International Perspectives on Social Rights*, Wydawnictwo Societas Graeca Iuris Publici Comparativi/ Ant.N. Sakkoulas, Greece 2008, s. 123-133. Natomiast poszerzona jego wersja w języku polskim została opublikowana w opracowaniu pt. *Prawa socjalne w Konstytucji RP*, [w:] *VII Międzynarodowy Kongres Prawa Konstytucyjnego*, 11-15.06.2007, J. Wawrzyniak (red.), Wydawnictwo WSPiZ im. Leona Koźmińskiego, 2008, s. 15-32.

¹⁴ **Ekspertyza:** *Zgodność Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej z Konstytucją RP. Analiza porównawcza. Materiały BAS Kancelarii Sejmu RP*, 2008 r.; **rozdział w monografii:** *Konstrukcja normatywna praw podstawowych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej*, [w:] *Prawa podstawowe w prawie i praktyce Unii Europejskiej*, Cezary Mik, Katarzyna Galka (red.), Wydawnictwo TNOiK 2009, s. 37-63;

Karta praw podstawowych Unii Europejskiej była przedmiotem mojej analizy także w innych aspektach, m.in. analizowałam konstrukcję normatywną praw podstawowych, składających się na proklamowaną przez tę Kartę zasadę solidarności. Prawa te w kontekście Protokołu do Traktatu z Lizbony w sprawie stosowania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej do Polski i Zjednoczonego Królestwa uznawane są za wyjątkowo sporne, na co zwracałam uwagę zarówno w swych wystąpieniach na konferencjach naukowych, jak i w publikacjach¹⁵.

Międzynarodowa ochrona praw człowieka

- Stopniowo w swoich badaniach nad problematyką praw socjalnych i w ogóle ochrony praw osób szczególnie narażonych na naruszenia ich praw i podstawowych wolności coraz szerzej sięgałam do prawa międzynarodowego praw człowieka. W tym kontekście chcę zwrócić uwagę na mój udział w międzynarodowym projekcie szkoleniowo-badawczym pt. *Handel ludźmi – zapobieganie i ściganie*¹⁶, w ramach którego podjęłam badania nad problematyką zapobiegania handlowi ludźmi na gruncie prawa Unii Europejskiej oraz Organizacji Narodów Zjednoczonych¹⁷.

W powszechnej opinii osobami szczególnie narażonymi na naruszenia praw i podstawowych wolności (ang. *vulnerable persons*) są dzieci i kobiety. W podobny sposób podchodzę do tej kwestii w moich publikacjach naukowych¹⁸ i aktywności konferencyjnej¹⁹, zaznaczając wszelako, że w świetle warunków dnia dzisiejszego do grona tych osób należą również uchodźcy²⁰.

Na kwestię stopnia, w jakim podmioty uprawnione do korzystania z praw człowieka są podatne na zewnętrzne zagrożenia dla tych praw (ang. *vulnerability*) spojrzałam również przez pryzmat zagrożeń, które są związane ze współczesnymi warunkami postępu i rozwoju gospodarczego i społecznego. W związku z tym podjęłam badania nad problematyką prawa

artykuł: *Prawa konstytucyjne człowieka i obywatela w RP a prawa podstawowe Unii Europejskiej. Analiza porównawcza*, „Przegląd Sejmowy” 2009, Nr 1, s. 31-53.

¹⁵ **Referat:** *Miejsce zasady solidarności w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej*, wygłoszony na ogólnopolskiej konferencji naukowej Wydziału Prawa i Administracji UKSW, pt. *Solidarność jako zasada działania Unii Europejskiej. Aspekty instytucjonalne i materialne*, Jachranka, 25-26.10.2007 r.; **rozdział w monografii:** *Zasada solidarności w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej*, [w:] *Solidarność jako zasada działania Unii Europejskiej*, Cezary Mik (red.), Wydawnictwo TNOiK 2009, s. 169-194; **referat:** *Prawa człowieka w zewnętrznych stosunkach gospodarczych Unii Europejskiej*, wygłoszony na seminarium naukowym przy Katedrze Prawa Międzynarodowego i Europejskiego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, pt. *Zewnętrzne stosunki gospodarcze Unii Europejskiej*, Zaborek, 11-13.09.2009 r.

¹⁶ Przedmiotowy projekt był realizowany przez Ośrodek Badań Praw Człowieka Uniwersytetu Warszawskiego oraz Katedrę Kryminologii i Polityki Kryminalnej Instytutu Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego. Kierownikiem projektu był dr hab. Zbigniew Lasocik.

¹⁷ Prowadzone wówczas badania pozwoliły mi wygłosić wykłady dla funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej i prokuratorów. Zaprezentowałam w nich instytucjonalne i materialne aspekty zwalczania przez Unię Europejską procederu handlu ludźmi oraz regulacje prawne odnośnie do tego procederu, które obowiązują na poziomie uniwersalnego systemu ochrony praw człowieka. Zob. **rozdział w monografii:** *Handel ludźmi w perspektywie powszechnego systemu ochrony praw człowieka*, [w:] *Handel ludźmi. Zapobieganie i ściganie*, Zbigniew Lasocik (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego 2006, s. 57-90.

¹⁸ **Artykuł:** *Odpowiedzialność państwa za bierność wobec przemocy domowej i dyskryminację jej ofiar – glosa do wyroku ETPCz z 9.06.2009 r. w sprawie Opuz v. Turcja*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2011, Nr 2, s. 45-52; **rozdział w monografii:** *Zakaz angażowania dzieci w konflikty zbrojne w świetle międzynarodowych standardów ochrony praw człowieka*, [w:] *Prawa dziecka w prawie międzynarodowym publicznym*, Elżbieta Karska (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego 2013, s. 190-206; **artykuł:** *Europejska konwencja o przysposobieniu dzieci jako instrument wspólnych zasad państw członkowskich Rady Europy w sprawach o przysposobienie dzieci*, „Zeszyty Prawnicze”, 2016, Vol. 16.3, s. 167-189.

¹⁹ **Referat:** *Zakaz angażowania dzieci w konflikty zbrojne. Instrumenty międzynarodowe praw człowieka i prawa międzynarodowego humanitarne*, wygłoszony na ogólnopolskiej konferencji naukowej Wydziału Prawa i Administracji, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego pt. *Prawa dziecka w prawie międzynarodowym*, Warszawa, 22.03.2013 r.; **referat:** *Wspólne zasady i praktyka w sprawach o przysposobienie dzieci w systemie Rady Europy*, wygłoszony na seminarium naukowym Krajowego Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury oraz Katedry Ochrony Praw Człowieka i Prawa Międzynarodowego Humanitarne Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa, 12.12.2007 r.

²⁰ Z tego też względu uczestniczyłam w organizacji ogólnopolskiej konferencji naukowej - VIII Warszawsko-Toruńskich Kolokwium Naukowych Praw Człowieka i Międzynarodowego Prawa Humanitarne, pt. *Status uchodźcy w prawie międzynarodowym i krajowym w teorii i praktyce*, Warszawa, 19-20.11.2015 r., na której wygłosiłam **referat:** *Prawo międzynarodowe wobec złożonej struktury prawa do azylu*.

do rozwoju w kontekście swobody handlu²¹ oraz nad wyjątkowo złożoną problematyką zagadnień praw człowieka w międzynarodowym arbitrażu inwestycyjnym²².

- Rozszerzając pole swoich badań naukowych nad ochroną praw człowieka o jej ujęcie w prawie międzynarodowym w pierwszej kolejności zwróciłam uwagę na orzecznictwo sądów międzynarodowych w tym zakresie, zwłaszcza na orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. W efekcie tego przygotowałam szereg opracowań, zawierających krytyczną analizę linii orzeczniczej tego Trybunału odnośnie do zakresu przedmiotowego praw człowieka i podstawnych wolności, zawartych w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka²³, dynamiki ich uzasadnienia aksjologicznego²⁴, przejawów zintegrowanego podejścia w ich wykładni²⁵. Poznanie zasadniczych kierunków orzecznictwa strasburskiego pozwoliło mi dokonać jego wielostronnej analizy, ze szczególnym uwzględnieniem stanowiska organów orzeczniczych EKPCz w kwestiach, które wydają się być kluczowe dla współczesnego społeczeństwa demokratycznego²⁶.

- Uznając ochronę praw człowieka jako gałąź prawa międzynarodowego, dostrzegam jednak jej swoisty i odrębny charakter. Dlatego zasadniczy cel i zakres moich obecnych przedsięwzięć badawczych wiąże się z przejawami procesu autonomizacji ochrony praw człowieka wobec prawa międzynarodowego²⁷. Zwróciłam więc uwagę na kwestię zagadnień temporalnych w prawie międzynarodowym praw człowieka²⁸, następnie wykładni traktatów praw człowieka, w której klasyczne dyrektywy coraz wyraźniej ustępują miejsca dyrektywom wykładni ewolucyjnej i wykładni autonomicznej²⁹. Następnie, podjęłam badania nad

²¹ Wyniki tych badań zaprezentowałam na seminarium naukowym przy Katedrze Prawa Międzynarodowego i Europejskiego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, **referat: Swoboda handlu w prawie międzynarodowym**, Zaborek, 26-27.09.2011 r.

²² **Referat: Ochrona praw człowieka w międzynarodowym arbitrażu inwestycyjnym**, wygłoszony na ogólnopolskiej konferencji naukowej - zjazd katedr prawa międzynarodowego pt. *Arbitraż w prawie międzynarodowym*, Zegrze k/Warszawy, 5-7.09.2013 r.; **rozdział w monografii: Zagadnienia praw człowieka w międzynarodowym arbitrażu inwestycyjnym**, w monografii pt. *Arbitraż w prawie międzynarodowym*, Cezary Mik (red.), Wydawnictwo C. H. Beck 2014, s. 220-237.

²³ **Artykuł: Sprawy główne przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka. Przegląd orzecznictwa ETPCz za 2008 r.**, „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2009, Nr 1-2, s. 153-216 (współautor: mgr Katarzyna Gałka); opracowania orzecznictwa strasburskiego: **artykuł przeglądowy: Poradnik. Standardy ochrony praw człowieka i podstawowych wolności**, „Na Wokandzie” 2011, 7(10) 2011.; **ekspertyza: Standardy ochrony praw człowieka w prawie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Analiza wiodących spraw polskich**, Wydawnictwo Ministerstwo Sprawiedliwości. Departament Praw Człowieka 2011 (współautorstwo: mgr Katarzyna Gałka).

²⁴ **Referat Współczesne uzasadnienie aksjologiczne praw człowieka na gruncie prawa Europejskiej Konwencji Praw Człowieka**, wygłoszone na III Międzynarodowej konferencji naukowej z cyklu *Filozofia Praw Człowieka*, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, pt. *Prawa człowieka a problematyka aksjologiczna*, Warszawa, 12.05.2011 r.; **rozdział w monografii: Kryterium konieczności w prawie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Aspekty formalno-prawne**, w monografii pt. *Prawa człowieka i świat wartości*, Ryszard Moń, Andrzej Kobyliński (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego 2011, s. 63-92.

²⁵ **Referat: Socjalny wymiar zakazu tortur, poniżającego, niehumanitarnego traktowania i karanie w prawie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka**, wygłoszony podczas VI Konferencji naukowej Zakładu Praw Człowieka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego pt. *Prawa ponad granicami – granice praw – na kanwie książki Wiktora Osiatyńskiego „Prawa człowieka i ich granice”*, Warszawa, 8.06.2011 r.

²⁶ W tym nurcie moich badań mieści się problematyka dyskryminacji kobiet (Zob. *Odpowiedzialność państwa za bierność wobec przemocy domowej i dyskryminację jej ofiar* – glosa do wyroku ETPCz z 9.06.2009 r. w sprawie *Opuz v. Turcja*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2011, Nr 2, s. 45-52); kwestia eutanazji i wspomaganego samobójstwa (**referat: Prawo do wspomaganego samobójstwa jako prawo człowieka? Uwagi na tle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka**, wygłoszony na ogólnopolskiej konferencji naukowej praw człowieka i prawa humanitarnego międzynarodowego z okazji jubileuszu profesora Tadeusza Jasudowicza, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn, 8-9.05.2014 r.; **artykuł: Od obowiązku zapobiegania do obowiązku umożliwienia? złożone podejście Europejskiego Trybunału Praw Człowieka do samobójstwa**, „Polski Rocznik Praw Człowieka i Prawa Humanitarnego” 2016, Tom 7, s. 203-223.); zagadnienia związane z prawem do małżeństwa i założeniem rodziny (**referat: Równość małżonków w zakresie korzystania z praw i obowiązków o charakterze cywilnym (art. 5 P nr 7 do EKPC)**, *Bezwzględnie wiążący i autonomiczny charakter?*, wygłoszony na II Naukowej konferencji praw człowieka i prawa humanitarnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, pt. *Prawni międzynarodowa ochrona rodziny*, Olsztyn, 7-8.05.2015 r.

²⁷ Proces ten pokazałam na przykładzie podejścia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka do piractwa morskiego, a więc jednego z najstarszych elementów prawa międzynarodowego. **Referat: Walka z piractwem a standardy ochrony praw człowieka. Uwagi na tle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka**, wygłoszony na konferencji naukowej Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego pt. *Piractwo morskie w prawie międzynarodowym, w tym w prawie Unii Europejskiej*, Warszawa, 6.05.2011 r.

²⁸ **Referat: Funkcjonowanie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w czasie**, zaprezentowany na ogólnopolskiej konferencji naukowej – V Warszawsko-Toruńskim Kołokwium Naukowym Praw Człowieka i Międzynarodowego Prawa Humanitarnego, pt. *Zagadnienia temporalne w prawie międzynarodowym praw człowieka*, Toruń, 14.12.2012 r.

²⁹ **Referat: Konwencja Wiedeńska o Prawie Traktatów z 1969 r. w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka**, wygłoszony na międzynarodowej konferencji naukowej Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, pt. *40 Lat minęło - praktyka i perspektywa Konwencji Wiedeńskiej o prawie traktatów*, Warszawa, 18-19.06.2009 r.; **artykuł: Konwencja Wiedeńska o prawie traktatów w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka**, [w:] *40 lat minęło - praktyka i perspektywy Konwencji Wiedeńskiej o prawie*

wpływem orzecznictwa międzynarodowego na prawo i praktykę krajową państw-stron traktatów praw człowieka³⁰.

Z tym kierunkiem moich zainteresowań i badań naukowych wiąże się ściśle problematyka specyficznej natury zobowiązań państw w sferze praw i wolności człowieka, w tym zobowiązań pozytywnych, wynikających dla państw-stron Europejskiej Konwencji Praw Człowieka³¹. Wyniki moich badań w tym zakresie przedstawiłam w monografii, którą wskazałam jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, przy czym zainspirowały mnie one do dalszych poszukiwań badawczych. Dotyczą one nade wszystko zasad i przesłanek międzynarodowej odpowiedzialności państw w sferze praw i wolności człowieka oraz sprawowania jurysdykcji przez państwa-strony traktatów praw człowieka. Jak dotąd, w swych publikacjach i wystąpieniach naukowych szczególną uwagę zwróciłam na odpowiedzialność tych państwa za naruszenia praw i wolności człowieka dokonane przez podmioty niepaństwowe³², przy czym przedmiotowe badania wykraczały poza reżim EKPC³³. Podobny charakter mają badania, które podjęłam odnośnie zasad i kryteriów sprawowania jurysdykcji przez państwa-strony traktatów praw człowieka. Przedmiotowe badania prowadzę, wykazując, iż związanie państw międzynarodowymi zobowiązaniami w sferze praw i wolności człowieka determinuje ograniczenia pełni kompetencji terytorialnej tych państw, a zarazem wiąże się z wyjątkowo spornym zakresem ich ekstraterytorialnego wykonywania³⁴.

traktatów. Zdzisław Galicki, Tomasz Kamiński, Katarzyna Myszone-Kostrzewa (red.) Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego 2009, s. 287-306; referat: *Europejski Trybunał Praw Człowieka wobec klasycznych reguł wykładni Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, wygłoszony na seminarium naukowym Instytutu Prawa Międzynarodowego, Unii Europejskiej i Stosunków Międzynarodowych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa, 25.06.2009 r.

³⁰ W tym zakresie istotny był mój udział w projekcie badawczym pt. *Zapewnienie skuteczności orzeczeń sądów międzynarodowych w polskim porządku prawnym* (Nr NN 110 194 334); zob. referat: *Wykonywanie przez Polskę wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w zakresie obowiązków pozytywnych*, wygłoszony na konferencji naukowej Zakładu Prawa Międzynarodowego i Prawa Unii Europejskiej Instytutu Nauk Prawnych PAN pt. *Zapewnienie skuteczności orzeczeń sądów międzynarodowych w polskim porządku prawnym*, Warszawa, 5.03.2011 r.; rozdział w monografii: *Wykonywanie wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w zakresie obowiązków pozytywnych. Analiza na tle spraw polskich*, [w:] *Zapewnienie skuteczności orzeczeń sądów międzynarodowych w polskim porządku prawnym*, Andrzej Wróbel (red.), Wydawnictwo Kluwer 2011, s. 361-388.

³¹ Referat: *Konstrukcja obowiązków pozytywnych państw-stron Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Uwagi na tle wyroku ETPC w sprawie Opuz przeciwko Turcji*, przedstawiony na ogólnopolskiej konferencji naukowej – II Warszawsko-Toruńskim Kolokwium Naukowym Praw Człowieka i Międzynarodowego Prawa Humanitarnego, pt. *Między wykładnią a tworzeniem prawa. Refleksje na tle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i międzynarodowych trybunałów karnych*, 10-11 grudnia 2009 r. Warszawa; rozdział w monografii: *Elementy konstrukcyjne obowiązków pozytywnych państw-stron Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, [w:] *Między wykładnią a tworzeniem prawa. Refleksje na tle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i międzynarodowych trybunałów karnych*, Cezary Mik, Katarzyna Gałka (red.) Wydawnictwo TNOiK 2011, s. 105-126; referat: *Konstrukcja obowiązków pozytywnych państw-stron EKPC w świetle teorii międzynarodowych zobowiązań traktatowych państw. Wybrane zagadnienia*, zaprezentowany na ogólnopolskiej konferencji naukowej – IV Warszawsko-toruńskich kolokwium praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego, pt. *Wpływ Europejskiej Konwencji Praw Człowieka na systemy ochrony praw człowieka oraz międzynarodowe prawo karne i humanitarne*, Warszawa, 8-9.12.2011 r.; referat: *Konstrukcja zobowiązań pozytywnych w międzynarodowym prawie praw człowieka*, wygłoszony na ogólnopolskim seminarium naukowym IPSiR Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, 9.11.2012 r.

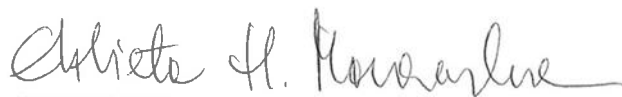
³² Rozdział w monografii: *Zasady międzynarodowej odpowiedzialności państw za naruszenia praw człowieka dokonane przez podmioty niepaństwowe. Autonomiczność koncepcji ETPC*, [w:] *Wpływ Europejskiej Konwencji Praw Człowieka na systemy ochrony praw człowieka i międzynarodowe prawo humanitarne*, Elżbieta Karska (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2013, ss. 122-143; referat: *Przesłanki odpowiedzialności państw – stron EKPC w związku z rozstrzygnianiem „disputes of a purely private nature”*, wygłoszony na ogólnopolskiej konferencji naukowej – VIII Kolokwium Naukowe Praw Człowieka i Międzynarodowego Prawa Humanitarnego, pt. *Odpowiedzialność międzynarodowa w związku z naruszeniami praw człowieka, międzynarodowego prawa humanitarnego i karnego*, Toruń, 4-5.12.2014 r.

³³ Referat: *Horyzontalny wymiar ochrony praw człowieka a istotne problemy społeczne współczesnych państw*, wygłoszony na ogólnopolskiej konferencji naukowej – VII Kolokwium Naukowe Praw Człowieka i Międzynarodowego Prawa Humanitarnego, pt. *Globalne problemy ochrony praw człowieka*, Warszawa, 28-29.11.2013 r.; rozdział w monografii: *Przesłanki odpowiedzialności państwa za masowe i poważne naruszenia praw człowieka w Ameryce Łacińskiej. Uwagi na tle orzecznictwa organów Amerykańskiej Konwencji Praw Człowieka*, w monografii pt. *Globalne problemy ochrony praw człowieka*, Elżbieta Karska (red.), Warszawa 2015 r., ss. 133-146; referat: *Organy Amerykańskiej Konwencji Praw Człowieka wobec naruszeń praw człowieka w okresie „brudnych wojen”*, wygłoszony na ogólnopolskim seminarium naukowym IPSiR Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, 4.01.2014 r.; rozdział w monografii: *Odpowiedzialność państw za naruszenia praw człowieka przez osoby i podmioty prywatne. Stanowisko komitetów traktatowych ONZ*, w monografii pt. *Odpowiedzialność międzynarodowa w związku z naruszeniami praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego*, Michał Balcerzak, Julia Kapelańska-Pregowska (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2016, s. 137-158.

³⁴ Referat: *Zasady z Maastricht dotyczące zobowiązań ekstraterytorialnych w zakresie praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych*, wygłoszony na ogólnopolskiej konferencji naukowej Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego pt. *Ekstraterytorialne stosowanie traktatów praw człowieka*, Warszawa, 15-16.04.2015 r.; artykuł: *Zakres i warunki sprawowania jurysdykcji przez państwa-strony Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, „Polski Przegląd Stosunków Międzynarodowych”, 2014, Vol. 4, s. 11-33.

- Na koniec chciałabym zaznaczyć, że wskazane powyżej badania i zainteresowania naukowe rozwijam w ramach współpracy z towarzystwami naukowymi, redakcjami czasopism naukowych i współpracy międzynarodowej. Ich zróżnicowany zakres merytoryczny znajduje wyraz w moich osiągnięciach dydaktycznych oraz w działalności popularyzującej naukę, w tym działalności edukacyjnej.

Szczegółowe informacje w tym zakresie zawiera załącznik nr 5 do wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego.

.....
Podpis wnioskodawcy